

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองพยาน

ผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการ

จากแนวคิดและหลักกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่แล้วให้ความหมายของพยานบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองคือ พยานบุคคลในคดีอาญา ซึ่งเป็นผู้ที่รู้เห็นการกระทำความผิด โดยจะเป็นผู้ที่ไขปัญหาให้ถ้อยคำเกี่ยวกับสิ่งที่ตนได้รู้เห็น นำมาพิสูจน์แก่ศาลในการที่จะพิจารณาซึ่งนำหน้ากว่าในแต่คดีนั้นมีเหตุการณ์เป็นอย่างไร ใครคือผู้กระทำความผิดที่แท้จริงซึ่งเป็นเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว แต่ในส่วนการศึกษา ผู้เขียนจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการศึกษาปัญหาพยานผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้ที่มาแจ้งข้อมูลการกระทำผิดและผู้ที่จะต้องให้ถ้อยคำในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งข้อมูลให้แก่องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและตรวจสอบเพื่อหาข้อเท็จจริง โดยสภาพปัญหาของพยานผู้ให้ข้อมูลการทุจริตหรือผู้ร้องเรียนที่แจ้งข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานหรือประชาชนทั่วไปที่สามารถให้ข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลในการที่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐนั้น มีการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยระเบียบแบบแผนของทางราชการ แสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่น ทำให้ทางราชการได้รับความเสียหาย เมื่อมีการแจ้งข้อมูลต่อทางราชการแล้ว พยานผู้ให้ข้อมูลนั้นอาจจะเกิดผลกระทบในการปฏิบัติงานในหน่วยงาน หากมีผู้ทราบว่าคุณคนนั้นเป็นผู้ร้องเรียนก็จะถูกโต้ตอบในลักษณะต่างๆ เช่น ผลกระทบต่อหน้าที่การงาน การเลื่อนขั้น เลื่อนระดับ ก็จะไม่ได้รับการพิจารณา ทั้งที่พยานผู้แจ้งข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลนี้ เป็นผู้มีส่วนในการที่จะป้องปรามไม่ให้เกิดการกระทำการทุจริตคอร์รัปชันต่อทางราชการ ผู้เขียนเห็นว่า พยานผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว สมควรที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย ได้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย เช่นเดียวกับพยานบุคคลในคดีอาญา โดยผู้เขียนได้แยกเป็นประเด็นปัญหาในการพิจารณา ดังนี้

4.1 ปัญหาการขอใช้มาตรการคุ้มครองพยาน

มาตรการคุ้มครองพยานหลักฐานของประเทศไทยยังคงเน้นไปในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นมาตรการในการคุ้มครองพยาน โดยให้ความหมายของพยานไว้เป็นการมุ่งเฉพาะพยานในคดีอาญา แต่พยานผู้ให้ข้อมูล

การทุจริตต่อทางราชการหรือนุคคลที่รู้เห็นข้อมูลการทุจริต ไม่ว่าจะป็นข้าราชการ ลูกจ้างในหน่วยงานราชการหรือองค์กร หรือนุคคลทั่วไปที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตในหน่วยงานอาจได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากการเปิดเผยข้อมูล โดยไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายดังกล่าว จึงไม่กล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลเนื่องจากกลัวได้รับการโต้ตอบให้ได้รับความเสียหาย โดยตั้งแต่ได้มีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 244 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ” ซึ่งเป็นที่มาของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนและแนวทางการทำงานขององค์กรที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการดำเนินการคุ้มครองพยาน เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

นอกจากนั้นยังกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยานขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ มีการปฏิบัติที่เหมาะสมรวมทั้งประสานการปฏิบัติงานและข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานบุคคล สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย ต่อมารัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 (ฉบับปัจจุบัน) ได้บัญญัติรองรับไว้ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้..(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยและพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็น และเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทนค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” เป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ยังเห็นความสำคัญของการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา แต่ในปัจจุบันนับแต่ใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้เกิดปัญหาขึ้นหลายประการ โดยปัญหาประการหนึ่งคือปัญหาการขอใช้มาตรการคุ้มครองพยานในกรณีเร่งด่วน ในส่วนอำนาจการสั่งการของผู้บังคับบัญชาที่ต้องยื่นคำร้องขอนั้นอาจทำให้การคุ้มครองพยานไม่ทันกับเหตุการณ์

โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 9 ได้วางหลักในการคุ้มครองพยานในมาตรการคุ้มครองพิเศษอันเป็นการคุ้มครองพยานในกรณีที่มีเหตุอันสมควรสงสัยว่าพยานจะไม่ได้รับความปลอดภัย และเป็นพยานใน 6 ประเภทที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 ในการร้องขอให้มีการคุ้มครองพิเศษ นอกจากพยานหรือนุคคลซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอแล้วให้อำนาจในการขอให้มีการคุ้มครองพิเศษ แก่พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา โดยยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อขอใช้มาตรการพิเศษ

จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองพยานในมาตรการคุ้มครองพิเศษเจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการใช้ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน หากปล่อยไว้เนิ่นนานอาจทำให้พยานไม่ได้รับความปลอดภัย แต่ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กลับวางหลักให้ต้องยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อขอใช้มาตรการพิเศษ อันมีขั้นตอนในการพิจารณาส่งเรื่องเป็นลำดับจึงอาจก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการคุ้มครองพยาน อีกทั้งปัญหาจะเกิดขึ้นมากเนื่องจากพยานผู้ให้ข้อมูลการทุจริตยังเป็นพยาน ในเบื้องต้นที่ยังไม่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล หรือยังไม่เป็นพยานบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 จึงอาจไม่ได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยที่เหมาะสม

หากพิจารณามาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา (Part 2 Criminal Procedure) หมวดการคุ้มครองพยาน (Chapter 224-Protection of Witness) ให้อำนาจอัยการสูงสุดเป็นผู้ออกระเบียบปฏิบัติคือ ในคดีอุกฉกรรจ์ อัยการสูงสุดอาจจะจัดให้มีมาตรการอย่างเป็นทางการ เพื่อย้ายที่อยู่ใหม่และจัดให้มีการคุ้มครองพยานสำคัญ ได้เมื่ออัยการสูงสุดเห็นว่า ความคิดนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับพยานรวมทั้งการคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวของพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพยานถ้าเห็นว่าครอบครัวของบุคคลนั้นๆ อาจได้รับอันตรายอันเกิดจากการเข้าร่วมเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล โดยอัยการสูงสุดจะให้คำแนะนำแนวทางการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ตามความเหมาะสม¹

จะเห็นได้ว่า มาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ให้อำนาจอัยการสูงสุดเป็นผู้ออกระเบียบปฏิบัติ อีกทั้งอัยการสูงสุดสามารถกระทำการใดๆ ได้ตามความจำเป็นเพื่อให้ความคุ้มครองพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพยานให้พ้นภัยอันตรายต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สุขภาพอนามัย ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมนั้นๆ ตลอดจนอัยการสูงสุด มีหน้าที่ออกระเบียบในเรื่องการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนชื่อสถานะภาพของบุคคลที่เข้ามาในโปรแกรม หรือจัดหาที่พักอาศัยให้ใหม่ รวมทั้งการขนย้ายครอบครัวและทรัพย์สินเครื่องใช้ไปยังที่อยู่ใหม่ ตลอดจนการจ่ายเงินค่าครองชีพขั้นพื้นฐานการจัดหางานให้ทำและการบริการอื่นตามความจำเป็นเพื่อช่วยเหลือบุคคลนั้นให้สามารถพึ่งตนเองได้จากมาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาดังกล่าว จึงทำให้ขั้นตอนคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกามีความรวดเร็ว ทันต่อการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า หากนำมาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกามาปรับใช้กับการขอใช้มาตรการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลของประเทศไทย

¹ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2536). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพฯ: รัชดา. หน้า 56.

ก็จะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ทำให้พยานผู้ให้ข้อมูลได้รับความคุ้มครองเร็วขึ้นสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยในการร้องขอให้มีการคุ้มครองพิเศษนอกจากพยานหรือบุคคลซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง ร้องขอแล้ว ให้อำนาจในการพิจารณาขอให้มีการคุ้มครองพิเศษ แก่พนักงานผู้ที่มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้ที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้ที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญา รวมทั้งศาล ตามแต่ ความจำเป็นของพยานผู้ให้ข้อมูล โดยคำนึงถึงว่าพยานดังกล่าวอยู่ในชั้นตอนใดของกระบวนการ ยุติธรรม กล่าวคือหากพยานผู้ให้ข้อมูลยังไม่เข้ามาในคดีควรให้พนักงานสอบสวนหรือ ผู้บังคับบัญชาที่สูงกว่าเป็นผู้มีอำนาจอนุญาต แต่หากเข้ามาในกระบวนการพิจารณาแล้วควรให้ศาล เป็นผู้ที่มีอำนาจสั่งโดยตุลาการนายเดี่ยว เพื่อให้พยานผู้ให้ข้อมูลได้รับความคุ้มครองโดยทันที

อีกทั้งยังมีปัญหาการไม่มีมาตรการคุ้มครองพยานหลังจากพยานเบิกความต่อศาล โดยหาก พิจารณาการคุ้มครองพยานของพนักงานสอบสวน ในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้วางระเบียบ การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญาไว้คือ การคุมพยาน ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้ พนักงานสอบสวนจดตำบลสถานที่อยู่และที่พักอาศัย ของพยานไว้ให้ชัดเจน และต้องออกไปสอดส่องเยี่ยมเยียน พยานอยู่เสมอให้สามารถส่งหมายและ ติดตามตัวไปเบิกความต่อศาลได้ หากเห็นว่าพยานจะบิดพลิ้วไม่ไปเบิกความพนักงานสอบสวน จะต้องรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาสั่งการและถ้าพยานคนใดยากจนขัดสนก็ให้แจ้งพนักงาน อัยการเพื่อขอเบิกเงินค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยง

ส่วนอีกทางหนึ่งคือ การป้องกันพยาน กรณีที่เป็นพยานสำคัญในคดีและไม่มีที่อยู่ เป็นหลักแหล่งหรือมีเหตุน่าเชื่อว่าจะเกิดอันตรายก่อนที่พยานจะไปเบิกความหรือมีการดำเนินการ จะให้พยานหลบหนี พนักงานสอบสวนจะต้องรายงานชี้แจงเหตุผลขอเบี้ยเลี้ยงเพื่อจัดหาสถานที่พัก อาศัยชั่วคราวไว้ให้พยาน ถ้าเป็นกรณีฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ก็ให้แจ้งเหตุให้พนักงานอัยการทราบ เพื่อขอ สืบพยานปากนั้นโดยเร็ว² ส่วนการคุ้มครองพยานของพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุดได้ กำหนดมาตรการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พยานไว้คือ ต้องปรับปรุงวิธีการส่งหมายเรียกพยาน โดยนำวิธีการอื่นๆ เข้ามาเสริมวิธีการส่งหมาย เช่น ส่งทางไปรษณีย์ หรือ ขอความร่วมมือจากฝ่าย ปกครอง เป็นต้น รวมทั้ง อำนวยความสะดวกในเรื่องการเบิกจ่ายค่าพาหนะและค่าตอบแทนพยาน ตลอดจนการให้ความปลอดภัยพยานตามระเบียบว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2528 ข้อ 78

จากมาตรการคุ้มครองพยานของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนดังกล่าว ผู้เขียน เห็นว่าเป็นเพียงการให้เกิดความสะดวกแก่พยาน และการติดตามสอดส่องพยาน เพื่อให้สามารถ นำพยานไปเบิกความต่อศาลได้เท่านั้น กรณีที่พยานถูกอิทธิพลข่มขู่หรือจะได้รับการอันตราย หรือ

² อเนก อະนันทวรรณ. (2544). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540: ศึกษากรณีการคุ้มครองพยานใน คดีอาญาตามมาตรา 224. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 68.

จะหลบหนีตามระเบียบกำหนดให้พนักงานสอบสวนจัดหาที่พักอาศัยชั่วคราวแก่พยานก่อนเบิกความต่อศาลเท่านั้น หลังจากพยานเบิกความต่อศาลแล้วจะถูกอิทธิพลคุกคามหรือได้รับภัยอันตรายอย่างไร ยังไม่มีมาตรการใดๆ ของทางราชการให้ความคุ้มครองไว้โดยเฉพาะ พยานคงต้องเสี่ยงภัยและช่วยเหลือตนเองดังเช่นบุคคลทั่วไป ซึ่งจุดอ่อนตรงนี้เอง ผู้เขียนเห็นว่า ทำให้บุคคลจำนวนไม่น้อยเกิดความหวาดกลัวและปฏิเสธการเป็นพยาน เพราะมาตรการที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความอบอุ่นใจและความเชื่อมั่นให้บุคคลกล้าเสี่ยงภัยมาเป็นพยานได้เลย

4.2 ปัญหามาตรการปกป้องข้อมูลส่วนตัวของพยานผู้ให้ข้อมูล

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ พยานผู้ให้ข้อมูลไม่ได้รับการคุ้มครองปกป้อง หรือได้รับการดูแลจากภาครัฐ เพื่อตอบแทนการให้ข้อมูลซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ แต่กลับถูกปล่อยปละละเลยให้พยานเหล่านั้นเผชิญกับความเดือดร้อน ขาดความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของตนและผู้ใกล้ชิด ซึ่งอาจทำให้พยานผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลลดลง การตรวจสอบเพื่อนำผู้กระทำความผิดเกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้จะต้องมีมาตรการเพื่อให้ความคุ้มครอง

พยานตามความหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา หมายถึง พยานบุคคลซึ่งจะมาให้ข้อเท็จจริงหรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยานซึ่งเป็นบุคคลที่ได้ผ่านเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมแล้ว ซึ่งพยานเหล่านี้จะต้องให้การต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ และถึงศาลไม่ว่าพยานจะสมัครใจมาตั้งแต่ต้นหรือไม่ก็ตาม ส่วนพยานผู้ให้ข้อมูลต่อทางราชการเป็นผู้ที่มาให้ข้อมูลโดยการสมัครใจตั้งแต่เริ่มการแจ้งข้อมูลแก่ทางราชการ เป็นพยานที่เกิดขึ้นก่อนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมข้อมูลที่แจ้งต่อทางเจ้าหน้าที่หรือองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบนั้นไม่ว่าผลการตรวจสอบจะเป็นอย่างไร จะเป็นไปตามที่แจ้งข้อมูลไว้หรือไม่ก็ตาม บุคคลเหล่านี้ก็จะได้รับผลกระทบจากการที่ตนแจ้งข้อมูล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่มีกรกระทำกรทุจริตได้รับการตรวจสอบและถูกลงโทษ จึงสมควรมีมาตรการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูล

ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา สามารถที่จะคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลได้หรือไม่ เมื่อมีการตีความเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พยานตามมาตรา 3 หมายถึง พยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือ ได้ให้ข้อเท็จจริง ต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการ

ดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่พยานผู้ให้ข้อมูลเป็นเพียงการชี้มูล ซึ่งข้อเท็จจริงเพื่อให้มีการสืบสวนสอบสวน จากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งพิเคราะห์ตามข้อเท็จจริงแล้ว ผู้มีอำนาจดำเนินการในกระบวนการขั้นนี้ก็คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการและศาล ส่วนการดำเนินการหรือกระบวนการก่อนขั้นตอนที่พยานจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พยานผู้ให้ข้อมูลจึงเป็นผู้ที่ชี้ช่อง ชี้มูลหรือให้ข้อมูลในการประมวลสรุปข้อเท็จจริงเพื่อให้ทราบว่ามีมูลความผิดหรือไม่อย่างไร

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญานั้น ไม่สามารถนำมาใช้คุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลได้ เนื่องจากความหมายของพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญานั้น ไม่ได้หมายรวมถึงพยานผู้ให้ข้อมูล จึงไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคที่กำหนดว่าบุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน³ กล่าวคือ ไม่ว่าจะพยานชั้นใด เพื่อให้มีการดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของรัฐแล้วควรจะได้รับ การคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูล จึงสมควรได้รับการคุ้มครองกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยให้มีบทบัญญัติในการความคุ้มครองพยานบุคคลผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการไว้เป็นการเฉพาะ หรือขยายความในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาให้ครอบคลุมถึงพยานผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการด้วย

ตัวอย่าง สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียนไว้ตรวจสอบสืบสวน เรื่องร้องเรียนหรือการแจ้งข้อมูลการทุจริตของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ เพื่อที่จะได้นำตัวผู้กระทำความผิดรับโทษและไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันมากยิ่งขึ้น ข้อมูลได้รับแจ้งหรือเรื่องร้องเรียนนั้นในการดำเนินการเพื่อตรวจสอบสืบสวนเองหรือส่งให้หน่วยกำกับดูแลทำการตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ โดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินมีมาตรการในการปกปิด ที่อยู่ตำแหน่งหน้าที่การงานของพยานผู้ให้ข้อมูล เพื่อคุ้มครองมิให้เกิดอันตราย หรือ การถูกคุกคาม ข่มขู่ โดยมีบทกำหนดโทษสำหรับผู้เปิดเผย ข้อความ ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายไว้ว่า “ผู้ใดเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่ได้มาเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ โดยมีได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ หรือผู้ว่าการและมีใจเป็นการกระทำตามที่ราชการหรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนหรือได้สวนหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 30.

หรือทั้งจำทั้งปรับ”⁴ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 ที่มีบทกำหนดโทษสำหรับการเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริง หรือข้อมูลที่ได้มา เนื่องจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁵ เช่นเดียวกัน

บทบัญญัติที่ใช้คุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูล นอกเหนือจากวิธีการปกปิดชื่อ ที่อยู่แล้ว และเพื่อให้การคุ้มครองพยานที่ให้ถ้อยคำต่อเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบอันเกิดขึ้นจากการแจ้งข้อมูลนั้น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ได้วางหลักเกณฑ์ในการที่จะคุ้มครองพยาน ตามแนวทางการปฏิบัติ ในการจัดทำรายงาน การตรวจสอบสืบสวนเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยานบุคคล⁶ ให้ปกปิดชื่อ ตำแหน่งของพยานที่อ้างอิง โดยให้ใช้ถ้อยคำที่สื่อให้ทราบว่าเป็นพยานบุคคลแทน ในการจัดทำรายงานการตรวจสอบสืบสวนและให้จัดทำบัญชีเอกสารหลักฐานและบันทึกถ้อยคำบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประกอบไว้ในสำนวนในการตรวจสอบสืบสวน เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงไว้

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการปกปิด ชื่อที่อยู่ของพยานผู้ให้ข้อมูล และบทกำหนดโทษผู้ที่เปิดเผยข้อมูล ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 เป็นมาตรการที่คุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลได้ แต่ในทางปฏิบัติอาจพบปัญหาจากการใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 กล่าวคือ แม้ว่าสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินจะได้มีมาตรการในการคุ้มครองโดยการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของพยานผู้ให้ข้อมูลรวมถึงพยานผู้ให้ถ้อยคำเป็นพยานอันเกี่ยวข้องกับการแจ้งข้อมูล รวมถึงพยานผู้ให้ถ้อยคำเป็นพยานอันเกี่ยวข้องกับการแจ้งข้อมูลไว้ อย่างไรก็ตาม แต่บทบัญญัติมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดไว้ว่า ให้นุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม มีสิทธิเข้าตรวจดูขอสำเนาหรือสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายข้อมูลข่าวสารแล้วจะเห็นได้ว่า มีหลักใหญ่ใจความ ให้เปิดเผยข้อมูลเป็นสำคัญ ดังนั้นแม้ตามกฎหมายหลักจะให้ความคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลไว้เป็นการเฉพาะก็ตาม แต่บุคคลโดยทั่วไปสามารถไปยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตามที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดไว้ ซึ่งผลการวินิจฉัยของคณะกรรมการหากวินิจฉัยให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทำให้มีการเปิดเผยข้อมูล

⁴ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542. มาตรา 62.

⁵ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552. มาตรา 21 และมาตรา 47.

⁶ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2551). บันทึกเรื่อง แนวทางปฏิบัติในการจัดทำรายงานการตรวจสอบสืบสวนเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยานบุคคล.

ซึ่งส่งผลกระทบต่อพยานผู้ให้ข้อมูล ในกรณีดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่เจตนาารมณ์ของกฎหมายไม่สอดคล้องกันระหว่างพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 กับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 โดยที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน มุ่งที่จะคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบ ป้องปรามการทุจริตคอร์รัปชันเป็นหลัก และมีเจตนามุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัยของบุคคลหรือพยานผู้ให้ข้อมูล รวมถึงการป้องกันความเสียหายทางงบประมาณของประเทศชาติควบคู่กันไป ส่วนหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ก็มุ่งเน้นในการที่จะให้บุคคลทั่วไปมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจซึ่งมีเจตนาารมณ์ในการให้บุคคลทั่วไปมีสิทธิรับทราบข้อมูลข่าวสารโดยเท่าเทียมกัน

ดังนั้น หากพิจารณาตามหลักกฎหมายแล้ว การพิจารณาว่าเรื่องใดควรปกปิด หรือเปิดเผยข้อมูลได้ จึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการวินิจฉัยการข้อมูลข่าวสาร⁷ ซึ่งในประเด็นนี้ด้วยความเคารพต่อแนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่า เรื่องที่ไม่ควรเปิดเผยหรือข้อยกเว้น หรือเป็นข้อมูลข่าวสาร ที่หากการเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ควรให้อำนาจในการวินิจฉัยเป็นความเห็นของหน่วยงานที่ตรวจสอบนั้นถือเป็นที่สุด เพราะเป็นผู้ที่ทราบถึงข้อเท็จจริงทั้งหมด ซึ่งหากให้มีการให้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้จะเกิดผลกระทบต่อพยานผู้ให้ข้อมูลและพยานผู้ให้ถ้อยคำในการแจ้งข้อมูลนั้น และส่งผลกระทบต่อ การตรวจสอบในภาพรวมในการแสวงหาความเป็นธรรมด้วย

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดมาตรการคุ้มครองทั่วไปไว้ในมาตรา 6 วรรคท้าย โดยกำหนดวิธีการให้ความคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัยให้ รวมถึงการ ปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง ส่วนมาตรการคุ้มครองพิเศษได้กำหนดไว้ในมาตรา 10(3) ที่กำหนดให้ดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัวชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการดังกล่าวตามกฎหมายไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาฯ ยังไม่กำหนดรายละเอียดชัดเจนนักในวิธีพิจารณาคดีในชั้นศาล จะปรากฏก็แต่เพียงการดำเนินการในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการดำเนินคดีในชั้นศาลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น สิ่งที่น่าพิจารณาคือ ควรกำหนดมาตรการดังกล่าวไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยหรือไม่ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับมาตรการของประเทศต่างๆ แล้ว พบว่ามีมาตรการดังต่อไปนี้

⁷ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. มาตรา 15.

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้มีมาตรการรักษาความลับเกี่ยวกับชื่อสกุลและที่อยู่ของ ผู้ได้รับการคุ้มครอง ซึ่งพนักงานอัยการจะเป็นผู้มอบหมายในกระบวนการนี้ นอกจากนี้หากพยาน เป็นผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำก็จะมี การเปลี่ยนชื่อและเรือนจำแก่พยาน นอกจากนี้ สื่อมวลชนสหรัฐอเมริกาจะมีบทบาทในการตรวจสอบการเปิดเผยความลับ โดยกฎหมาย สหรัฐอเมริกามีมาตรการลงโทษผู้ที่เปิดเผยความลับที่สามารถระบุตัวพยาน ผู้ใกล้ชิดตลอดจนญาติ ของพยานด้วย⁸

การปกปิดข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวบุคคลตาม “โปรแกรมการให้ความคุ้มครองพยาน” ของ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นมาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อให้ความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของพยาน ตลอดจนบุคคลในครอบครัวของพยาน โดยให้อัยการสูงสุดขอให้ ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ดั่งใหม่ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม ซึ่งผู้ที่ จะได้รับการคุ้มครองตามโปรแกรมนี้ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ที่ ต้องรวบรวมข้อมูลบุคคลที่จะให้ความคุ้มครอง ได้แก่ ข้อมูลอันเกี่ยวกับบุคคล ประวัติอาชญากรรม (ถ้ามี) และประเมินสภาพทางจิตใจ และจัดทำรายงานการประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรในแต่ละคดี โดยพิจารณาถึงอันตรายที่จะเกิดแก่สาธารณะและบุคคลผู้เคราะห์ร้ายหรือเหยื่อของอาชญากรรม ประกอบด้วยความร้ายแรงมากน้อยเพียงใด และต้องทำข้อตกลงเบื้องต้นกับผู้จะขอรับความ คุ้มครองเสียก่อนว่าจะต้องให้การและให้ข้อมูลแก่เจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายจะไม่ ก่ออาชญากรรมใดๆ จะปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและคำพิพากษา ของศาลจะต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงาน และข้าราชการผู้ซึ่งจัดให้มีการให้ความคุ้มครอง จะต้องรายงานถึงกิจกรรมและที่อยู่ปัจจุบันให้เจ้าหน้าที่ทราบ โดยตลอด หากฝ่าฝืนข้อตกลงอย่าง ร้ายแรง อาจเลิกมาตรการให้ความคุ้มครอง โดยการแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้นั้นทราบ ล่วงหน้าก่อน คำสั่งยกเลิก เป็นเด็ดขาด⁹ อีกทั้งต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขซึ่งเป็นข้อจำกัดอยู่หลาย ประการ เช่น ต้องไม่พบกับเพื่อนเก่าและญาติวันแต่คู่สมรสและบุตรของตนเท่านั้น จดหมายที่ส่ง ถึงพยานต้องทำลายทันทีเมื่ออ่านจบ ต้องไม่รับโทรศัพท์เอง แต่สามารถโทรศัพท์ไปหาครอบครัว ได้โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยเหลือติดต่อโทรศัพท์ให้ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองพยานตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ในส่วนของ มาตรการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของพยานนั้นมีการกำหนด เรื่องการปกปิดข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับ

⁸ พงศ์เทพ จารุสุตินธ์. (2551). การคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการภาครัฐ (Whistleblower Protection) ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.lawreform.go.th> [2551, ตุลาคม 15].

⁹ พรเพชร วิชิตชลชัย. อ้างแล้ว. หน้า 52.

ตัวบุคคลไว้นั้น สามารถนำมาปรับใช้เป็นมาตรการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการของไทยได้บางส่วน โดยผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่พยานจะได้คุ้มครองตามโปรแกรมนี้มีเงื่อนไขมากจึงอาจเป็นปัญหาที่ยากหากนำมาใช้กับพยานผู้ให้ข้อมูลของไทย เพราะการเก็บข้อมูลอันเกี่ยวกับบุคคล ประวัติอาชญากรรมและประเมินสภาพทางจิตใจในการดำเนินการต่างๆ นั้น ต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น การเก็บข้อมูลหรือสอบถามประวัติอาชญากรรมต้องมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การประเมินสภาพทางจิตใจ ต้องอาศัยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากทางโรงพยาบาล ข้อมูลส่วนตัวบุคคลต้องอาศัยข้อมูลจากกรมการปกครอง จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากพยานผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความสมัครใจในการที่จะเปิดเผยข้อมูลหรือแจ้งข้อมูลการทุจริตที่ตนเองรับทราบ เพื่อประโยชน์ต่อทางราชการ หากตนเองจะต้องถูกตรวจสอบทั้งประวัติอาชญากรรม หรือการประเมินสภาพจิตใจด้วยแล้ว คงจะไม่มีพยานผู้ให้ข้อมูลมาแจ้งข้อมูลต่อทางราชการ ซึ่งในการรับฟังพยานบุคคลตามกฎหมายของไทยนั้น พยานบุคคลสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ สามารถสื่อความหมายให้เข้าใจกันได้ ศาลก็รับฟังพยานบุคคลนั้นได้ จึงควรมีมาตรการบางส่วนมาใช้บังคับ โดยไม่ต้องนำส่วนที่เกี่ยวกับประวัติและการตรวจสภาพจิตใจมาใช้บังคับ

ส่วนประเทศเยอรมัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 96 ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอาจปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลแก่ศาลเกี่ยวกับชื่อและที่อยู่ของพยานซึ่งเก็บไว้เป็นความลับ และพยานจะไม่ถูกหมายเรียกศาลให้มาเบิกความในห้องพิจารณาคดี โดยให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา ซึ่งได้ซักถามพยานบุคคลในระหว่างกระบวนการสอบสวนมาตอบข้อซักถามในฐานะพยานบอกเล่า¹⁰ มาตรการดังกล่าวนี้ไม่มีปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นของไทย

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าหากนำมาใช้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ของไทย อันเป็นกฎหมายเฉพาะก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองพยาน ที่สำคัญจะเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยในกรณีที่พยานเป็นเจ้าพนักงานตำรวจหรือสายลับที่ปฏิบัติงานเสี่ยงอันตราย นอกจากนี้ ยังเป็นมาตรการป้องกันกระบวนการพิสูจน์ความผิดจำเลยกรณีที่ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความหรือพยานอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถมาเบิกความได้ แต่ทั้งนี้อาจเกิดปัญหาเรื่องการรับฟังพยานบอกเล่า ซึ่งอาจแก้ไขโดยการกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณาว่าจะรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวหรือไม่

¹⁰ อำนาจ เนตรสุภา (แปล). (2551). องค์การอาชญากรรม / การคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมัน (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.institute.ago.go.th> [2551, ตุลาคม 10]

สำหรับการคุ้มครองพยานในประเทศอังกฤษที่มีการคุ้มครองพยานบุคคลโดยการปกปิดชื่อ และที่อยู่ไว้เป็นความลับ ทำให้พยานได้รับความปลอดภัยจากการถูกคุกคาม ข่มขู่ ตามมาตรการปกปิดชื่อ ที่อยู่¹¹ ผู้เขียนเห็นว่าสามารถนำมาใช้กับการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลได้ ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายของประเทศเยอรมันที่กำหนดให้การระบุตัวพยานเป็นความลับ เพื่อคุ้มครองพยาน เพราะการเปิดเผยข้อมูลนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อพยานทั้งในชีวิต ร่างกายหรือเสรีภาพของพยาน

ส่วนการคุ้มครองพยานบุคคลผู้ให้ข่าวสารข้อมูล ตามโครงการ Witness Protection Program 1966 ในประเทศแคนาดานั้น จะให้การคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลโดยการพิจารณาให้เข้าโครงการจากประเภทความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของพยานบุคคลประเภทการสืบสวน พิจารณาคูณค่าของข้อมูลหรือพยานหลักฐาน โดยพิจารณาถึงวุฒิภาวะ ทักษะ บุคลิกภาพของพยาน ที่จะได้รับความคุ้มครองตามโครงการ โดยให้การคุ้มครองถึงพยานบุคคลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยวิธีเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ย้ายที่พัก อาศัย เปลี่ยนหลักฐานที่แสดงตัวบุคคล ซึ่งวิธีการจะทำความคุ้มครองไม่ให้พยานถูกคุกคาม ข่มขู่¹² วิธีการคุ้มครองพยานบุคคลผู้ให้ข่าวสารข้อมูลของประเทศแคนาดานี้สามารถนำมาใช้เป็นมาตรการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการของไทยได้ แม้จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเข้าร่วมโครงการ แต่ก็เป็นที่พอใจที่พยานผู้ให้ข้อมูลสามารถปฏิบัติได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความยุ่งยากหรือเป็นภาระให้แก่พยานผู้ให้ข้อมูลผู้ซึ่งสมัครใจในการมาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ ดังนั้น จึงควรนำหลักการคุ้มครองพยานบุคคลผู้ให้ข่าวสารข้อมูลตามโครงการ Witness Protection Program 1966 ของประเทศแคนาดา มาปรับใช้กับมาตรการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของพยานผู้ให้ข้อมูลตามมาตรการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการ ต่อไป

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของพยานผู้ให้ข้อมูล เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งกฎหมายของต่างประเทศ เห็นถึงความสำคัญเพราะเป็นความปลอดภัยของพยานรวมทั้งการเป็นพยานในการให้ถ้อยคำในเรื่องที่มีการแจ้งข้อมูลหรือการเปิดเผยข้อมูลในการที่จะไม่ถูกคุกคาม ข่มขู่ หรือได้รับผลกระทบจากการแจ้งข้อมูลหรือการเปิดเผยข้อมูล แต่ในส่วนกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศไทยยังไม่มียกข้อยกเว้นใด ที่ได้กำหนดถึงการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของพยานผู้ให้ข้อมูล เพื่อเป็นแนวให้ความคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการ ไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งจากการวิเคราะห์กฎหมายทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งได้สังเกตเห็นความสำคัญของพยานผู้ให้ข้อมูล

¹¹ วันชัย ศรีนวนนิต. (2551). *การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.library.coj.go.th/managecourt/datd/1_2.pdf [2551, กันยายน 12].

¹² ปิณญา สุทธิบัติ. (2550). *กฎหมายลักษณะพยานเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 26.

ทั้งนี้ในการพัฒนากฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดดังกล่าวในประเทศอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศแคนาดาได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมารองรับแล้ว ดังนั้น ในส่วนของประเทศไทย ควรบัญญัติกฎหมายขึ้นมารองรับใหม่ พร้อมทั้งพัฒนาปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่แล้วเพื่อให้ครอบคลุมมากขึ้น

4.3 ปัญหามาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานผู้ให้ข้อมูล

ความปลอดภัยของพยานเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พยานเกิดความมั่นใจ ในการที่จะให้ ถ้อยคำหรือเบิกความตามข้อเท็จจริงที่รับรู้ได้ เห็นมา โดยที่ไม่ต้องหวาดกลัวอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน อนามัย ชื่อเสียงและเสรีภาพ ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ให้ความคุ้มครองพยานในมาตรการคุ้มครองพิเศษในการที่จะให้ความปลอดภัยทางกายภาพแก่พยาน โดยให้มีการดำเนินการให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น แต่กฎหมายมิได้ ให้ความหมายหรือคำจำกัดความว่าระยะเวลาที่จำเป็นนั้นหมายความว่าถึงเวลาใดบ้าง และผู้ใด เป็นผู้ที่จะมีอำนาจในการพิจารณาว่าเวลาใดคือระยะเวลาที่จำเป็น ผู้เขียนเห็นว่า เวลาที่จำเป็นนั้น อาจเป็นช่วงเวลาที่พยานจะต้องไปให้ถ้อยคำหรือเบิกความต่อศาล หรือเวลาใดๆ ที่พยานต้องการ ที่จะเดินทางสัญจรไปในสถานที่ต่างๆ ที่อาจเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายหรือได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หากคู่ความอีกฝ่ายได้ล่วงรู้ถึงการเคลื่อนไหวของพยาน ก็จะเกิดความไม่ปลอดภัยต่อ พยาน การที่กฎหมายมิได้ให้ความหมายหรือไม่ได้กำหนดให้ผู้ใดเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณา จึงอาจทำให้เกิดปัญหาว่ากรณีใด จึงจะเป็นระยะเวลาที่จำเป็นที่พยานจะได้รับความคุ้มครอง

ผู้เขียนเห็นว่า การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็นนั้นมีความสำคัญ และสามารถนำมาใช้เป็นมาตรการในการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลได้ โดยการให้พยานมีสิทธิ ที่จะร้องขอให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานในระยะเวลาที่จำเป็น แต่ในเรื่องของการตีความระยะเวลาที่จำเป็นนี้ ควรจะให้มีการขยายความหรือให้ความหมายของระยะเวลาที่จำเป็น ให้ชัดเจน ว่าเป็นระยะเวลาใดบ้างที่พยานมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยที่จะไม่ให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของพยาน และที่สำคัญ ระยะเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลระบุขอให้คุ้มครอง ควรจะเป็นระยะเวลาที่จำเป็นด้วย

จากการศึกษา “โปรแกรมการให้ความคุ้มครองพยาน” ตามกฎหมายคุ้มครองพยาน ในคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มี การให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง¹³ ขณะเมื่อ

¹³ มรกต ศรีจรูญรัตน์. (2551). *กฎหมายลักษณะพยานเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 80.

พยานไปให้การหรือไปเบิกความต่อศาล เป็นการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น พยานที่ได้รับความคุ้มครองตามโปรแกรมดังกล่าว เป็นมาตรการที่ดี ทำให้พยานเกิดความมั่นใจ และเป็นการป้องกันมิให้มีการคุกคาม ข่มขู่ หรือมีการทำอันตรายต่อพยานได้ การคุ้มกันนั้นก็ระบุชัดเจนว่าจะมีการคุ้มกันเมื่อใด กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับพยานบุคคลในคดีอาญา ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการภาครัฐ (Whistleblower Protection) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดให้คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม มีอำนาจออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นๆ จากการคุกคาม ในระหว่างการสอบสวนของที่ปรึกษาพิเศษหรือในระหว่างกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม¹⁴ การคุ้มครองดังกล่าวช่วยทำให้พยานเกิดความมั่นใจว่าจะได้รับความปลอดภัย

ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการคุ้มครองโดยการให้ความคุ้มกันพยานตลอด 24 ชั่วโมง ตามกฎหมายคุ้มครองพยานในคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา และการมีคำสั่งเพื่อคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นๆ จากการคุกคามในระหว่างการสอบสวนของที่ปรึกษาพิเศษหรือการพิจารณาของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมนั้นสามารถนำมาปรับใช้เป็นมาตรการในการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูล การทุจริตต่อทางราชการของประเทศไทยได้ ทั้งนี้เพราะการคุ้มครองพยานในคดีอาญาขณะเมื่อพยานไปให้การหรือไปเบิกความต่อศาล เป็นการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น และเช่นเดียวกัน การคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูล ในขณะที่พยานผู้ให้ข้อมูลนั้นจะต้องไปให้ถ้อยคำต่อเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ตนได้เปิดเผย หรือได้แจ้งต่อหน่วยงานหรือองค์กรที่มีอำนาจในการตรวจสอบ ก็เป็นการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นการป้องกันอันตรายแก่พยาน โดยที่พยานมีสิทธิร้องขอให้มีการคุ้มกันเพื่อป้องกันอันตรายอันจะเกิดต่อชีวิต หรือร่างกายของพยานได้

ในส่วนการคุ้มครองพยานของไทยและบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยานขึ้นตรงต่อกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป (มาตรา 6-7) และมาตรการพิเศษ (มาตรา 9-11) การปฏิบัติที่เหมาะสม รวมทั้งประสานการปฏิบัติงานและข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการดำเนินงานของหน่วยงาน U.S. Marshal ของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว พบว่ามีมาตรการที่สามารถให้ความปลอดภัยจากการตอบโต้ข่มขู่จากองค์กรอาชญากรรมได้ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ มาตรา 8 ของไทยล้าหลังมาตรการของสหรัฐอเมริกาที่มีการกำหนดประเภทความผิดที่พยานจะได้รับการคุ้มครองคือความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมหรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ

¹⁴ มรกต ศรีจรุณรัตน์. อ้างแล้ว. หน้า 81.

เหมือนกัน รวมถึงวิธีการหรือมาตรการให้ความคุ้มครองก็ไม่มีแตกต่างกันมากนัก ระหว่าง มาตรการคุ้มครองพยานทั่วไปและมาตรการพิเศษของประเทศไทย หรือการคุ้มครองพยาน โดยโครงการระยะสั้นและโครงการระยะยาวของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดมาตรการต่างๆ ไว้ เช่น การย้ายที่อยู่ของพยานไปยังที่ปลอดภัย หรือการรักษาความลับเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ที่สามารถระบุตัวพยานได้ จะแตกต่างกันในเรื่องของรายละเอียดในการประสานงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยของประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะประสานงานกับ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและหน่วยงาน U.S. Marshal ส่วนเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องจะทำงานร่วมกับพนักงานอัยการทุกขั้นตอนในการตัดสินใจในกระบวนการต่างๆ

ขณะที่วิธีดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ ของไทยเจ้าหน้าที่สืบสวน เจ้าหน้าที่สอบสวน (พนักงานสอบสวน) พนักงานอัยการ ศาล จะประสานงานกับสำนักงานคุ้มครองพยาน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งการ บังคับใช้ มาตรการสำคัญ รวมถึงใช้อำนาจสั่งการในเรื่องต่างๆ ส่วนมาตรการของประเทศออสเตรเลีย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลียจะเป็นผู้รักษาการโครงการคุ้มครองพยาน โดยจะมีมาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองไม่แตกต่างจากมาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกาเท่าใดนัก แต่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจะมีบทบาทอย่างมากในการคุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็นการเก็บรักษาข้อมูลของพยานในกรณีที่พยานเปลี่ยนชื่อ สกุล ย้ายที่อยู่ รูปพรรณสัณฐานใหม่ ฯลฯ ตลอดจนบทบาทในการรักษาความลับของพยานด้วย ดังนั้น อาจกล่าวโดยรวมแล้ว มาตรการคุ้มครองพยานตามโครงการคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และมาตรการของประเทศไทยที่กล่าวไว้ตอนต้นแล้ว มีความครอบคลุมรายละเอียดในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่ตัวพยานพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดรายละเอียดในการจัดตั้งหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองพยานคุณสมบัติสิทธิและหน้าที่ของพยานที่เข้าร่วมโครงการ ข้อมูลที่เปิดเผยและข้อมูลที่ไม่เปิดเผย ประเภทของการคุ้มครอง บทกำหนดโทษ ฯลฯ

ส่วนการคุ้มครองในกฎหมายตำรวจของประเทศเยอรมันนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เป็นสิ่งที่ประเทศไทยน่าจะศึกษารายละเอียดในความเป็นไปได้ที่จะนำมาพิจารณาปรับใช้ เนื่องจากประเทศเยอรมันใช้มาตรการคุ้มครองพยานในกฎหมายตำรวจเสริมมาตรการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้เจ้าพนักงานตำรวจคุ้มครองพยานในระยะเวลาที่ยาวนาน โดยจัดตำรวจติดตามทั้งโดยเปิดเผยและอย่างลับๆ ฯลฯ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ามาตรการคุ้มครองพยานในกฎหมายตำรวจของเยอรมันหลายมาตรการได้ถูกกำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ของประเทศไทยแล้ว แต่สิ่งที่ต้องทบทวนคือ การให้เจ้าพนักงานตำรวจมีบทบาทในการให้ความปลอดภัยแก่พยานในระยะเวลาที่ยาวนานพอที่อันตรายต่อพยานจะผ่านพ้นไป

จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการดังกล่าวนี้ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเพื่อให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ และเสริมมาตรการของสำนักงานคุ้มครองพยานด้วย ทั้งนี้ เพราะปัจจุบันตำรวจจะดูแลพยานในคดีอาญาเฉพาะที่เป็นคดีสำคัญเท่านั้น โดยเจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ซึ่งมีมาตรการที่ขาดความชัดเจนแก่เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบ ตลอดจนงบประมาณที่ต้องดำเนินการด้วย

ข้อที่น่าพิจารณาอีกประการคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ของประเทศไทยยังไม่มีกระบวนการที่ทำให้มั่นใจว่าผู้ที่เข้ารับการคุ้มครองจะไม่มาเป็นพยานเพื่อแก้แค้นผู้อื่น เพื่อฆ่า หรือไม่ให้ความร่วมมือกับสำนักงานคุ้มครองพยานเหมือนกับมาตรการประเมินบุคคลผู้ที่เข้าโครงการคุ้มครองพยานโดยอัยการและ U.S. Marshal ของประเทศสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด กล่าวคือ กฎเกณฑ์ที่ทำให้มั่นใจว่าผู้ที่มีความเหมาะสมจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันผู้ที่หวังประโยชน์ในทางคดีผู้ที่ต้องการแก้แค้นบุคคลผู้ร่วมกระทำผิด ฯลฯ

มาตรการสำคัญที่จะนำมาใช้ในเรื่องดังกล่าว ซึ่งหลายประเทศนำมาใช้คือ การทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ระหว่างรัฐกับบุคคลที่เข้ารับการคุ้มครองแต่ละบันทึกความเข้าใจจะมีข้อตกลงในเรื่องความรับผิดชอบของบุคคล การกำหนดโทษบุคคล ซึ่งนำข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานมาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต จะมีความผิดทั้งจำคุกและปรับ รวมทั้งนำข้อมูลต่างๆ มาใช้ศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับการใช้ระบบคุ้มครองพยาน มาตรการเหล่านี้ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย โดยข้อมูลที่พยานจะต้องเปิดเผยก่อนเข้าร่วมโครงการเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผู้เขียนเห็นว่า ประเทศไทยอาจพิจารณานำมาตรการของประเทศออสเตรเลียมาใช้กับพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในเรื่องข้อมูลที่พยานต้องเปิดเผย

สำหรับกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศอังกฤษ ในกรณีคดีอุกฉกรรจ์ในการเบิกความของพยานนั้น จัดให้มีจากกันไม่เผยโฉมหน้า หรือเบิกความผ่านกระจกใสที่มองผ่านได้ทางเดียวไม่ให้จำเลยมองเห็นพยาน เพื่อไม่ให้จำเลยเห็นหรือรู้จักตัวพยาน ช่วยลดความหวาดกลัวของพยาน ขณะเบิกความในศาลก็เป็นการคุ้มครองมิให้พยานต้องได้รับอันตราย จากการที่จำเลยนั้นได้เห็นหน้าของพยาน อาจทำให้เกิดความเครียดแค้นอาฆาตที่ทำร้ายพยาน แม้จำเลยจะถูกควบคุมตัวไว้ แต่จำเลยก็สามารถที่จะให้บุคคลอื่นมาทำการทำร้ายพยานที่ตนได้เห็นหน้านั้นได้ วิธีการดังกล่าวจึงเป็นมาตรการป้องกันไม่ให้พยานได้รับอันตรายทางกายภาพได้ เช่นเดียวกับการคุ้มครองพยานบุคคลตามกฎหมายของประเทศเยอรมันที่มีการกำหนดให้การระบุตัวพยานเป็นความลับ ในกรณีที่บุคคลนั้นมีความเสี่ยงภัยสูง หากเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อพยานทั้งในชีวิต ร่างกายหรือ

เสรีภาพ ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการคอร์รัปชัน ค.ศ. 2003 ที่เห็นความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานหรือผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน กำหนดมาตรการคุ้มครองพยานไว้ด้วยการให้พยานหรือผู้เชี่ยวชาญเบิกความในสถานที่ที่ปลอดภัย หรือการเบิกความผ่านเทคโนโลยีโทรคมนาคม เช่น การเบิกความผ่านวิดีโอ หรือวิธีการอื่นใดที่เพียงพอในการคุ้มครองความปลอดภัยพยาน และให้นำบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับกับเหยื่อจากการถูกระทำซึ่งอยู่ในฐานะพยานด้วยในเรื่องการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริต

ผู้เขียนเห็นว่า การเบิกความของพยานโดยการจัดให้มีฉากกั้นไม่เผยโฉมหน้าพยานหรือเบิกความผ่านกระจกใสที่มองผ่านได้ทางเดียวไม่ให้จำเลยมองเห็นพยานตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ การระบุดังพยานเป็นความลับตามกฎหมายของประเทศเยอรมัน และการให้พยานหรือผู้เชี่ยวชาญเบิกความในสถานที่ที่ปลอดภัยหรือการเบิกความผ่านเทคโนโลยีโทรคมนาคม นั้นเป็นมาตรการคุ้มครองพยานไม่ให้ได้รับอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย สามารถนำมาใช้คุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลได้ โดยการที่จัดสถานที่ที่เหมาะสมเป็นห้องส่วนตัวที่มิดชิด ไม่ให้บุคคลอื่นใดสามารถเห็นพยานผู้ให้ข้อมูลว่าได้มาแจ้งข้อมูล หรือเปิดเผยข้อมูลต่อเจ้าหน้าที่ในการรับแจ้งข้อมูล การทุจริตในกรณีที่พยานผู้ให้ข้อมูลมาให้ข้อมูลด้วยตนเอง หรือการบันทึกถ้อยคำพยานเพิ่มเติม รวมทั้งการบันทึกถ้อยคำพยานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีการแจ้งข้อมูลนั้น และในกรณีที่ต้องออกไปสอบสวน สอบถ้อยคำพยานในหน่วยงานของพยานผู้ให้ข้อมูล ก็ต้องให้มีการสอบถามในสถานที่ที่เป็นห้องมิดชิด ไม่มีผู้ใดเข้าออกในขณะที่มีการบันทึกถ้อยคำเพื่อป้องกันไม่ให้ทราบว่ามีผู้ให้ถ้อยคำนั้นเป็นผู้ที่แจ้งข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูล เป็นการป้องกันอันตรายอันจะเกิดต่อชีวิตและร่างกายของพยานผู้ให้ข้อมูล

ส่วนในกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์ มีมาตรการเร่งรัดการพิจารณาคดีของศาลให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ความปลอดภัยแก่พยานบุคคล เมื่อมีการร้องขอจากพยาน ศาลจะต้องพิจารณาคดีอาญาให้แล้วเสร็จโดยเร็วภายในระยะเวลา 3 เดือน นับแต่วันยื่นฟ้องคดี¹⁵ เพื่อเป็นการช่วยลดความหวาดกลัวของพยาน เพราะถ้าการพิจารณาคดีต้องใช้เวลาเนิ่นช้า ก็จะทำให้พยานตกอยู่ในช่วงของความหวุ่นไหวมากขึ้น เป็นมาตรการที่ให้คุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน เพราะเมื่อการดำเนินคดีเสร็จสิ้นไปความหวาดกลัวก็หมดไป หากการดำเนินคดีมีการดำเนินไปอย่างล่าช้าภาระในการเป็นพยานยังคงอยู่ต่อไป และการระงับตัวพยานก็อาจลดลงตามระยะเวลาที่เนิ่นนานไปเรื่อยๆ ทำให้มีการทำอันตรายแก่พยานได้ง่ายขึ้น การที่กฎหมายกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จรวดเร็ว นอกจากพยานจะหมดภาระไม่ต้องหวาดกลัวอันตรายแล้ว จำเลยก็ได้รับ

¹⁵ ปัญญา สุทธิบัติ. อ้างแล้ว. หน้า 24-26.

การพิจารณาและได้รับโทษตามความผิดที่ตนได้กระทำ อีกทั้งความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการเร่งรัดพิจารณาคดีนี้ สามารถนำมาใช้คุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการได้ โดยการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการสอบสวน เพื่อให้พยานผู้ให้ข้อมูลและพยานที่เกี่ยวข้องจากการแจ้งข้อมูลนั้นหลุดพ้นจากความหวาดกลัว และไม่ต้องกังวลว่าจะถูกกระทำการให้ได้รับอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย เป็นการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลได้อีกวิธีการหนึ่ง ในกรณีนี้แม้การตรวจสอบและรายงานแล้วเสร็จ ก็ยังต้องมีการดำเนินการส่งให้แก่พนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการต่อไป ดังนั้น จึงควรกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของแต่ละขั้นตอนของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกัน เช่น กำหนดระยะเวลาการฟ้องคดี และสิ้นสุดการพิจารณาคดีภายในสามเดือน หรือการกำหนดระยะเวลาอนุญาตให้มีการคุ้มครองพยานเร็วขึ้น โดยไม่ต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐมนตรี ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูล

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีการแจ้งข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูล

ด้วยเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า แนวโน้มของการประกอบอาชญากรรมในปัจจุบันจะมีลักษณะซับซ้อนและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยยิ่งขึ้น โดยเฉพาะรูปแบบของการสมคบหรือร่วมมือกันเป็นองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล ทำให้รัฐซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุมความสงบสุขของสังคมต้องพิจารณามาตรการและกำหนดกฎเกณฑ์ทางกฎหมายในอันที่จะป้องกันและปราบปรามกลุ่มอาชญากรเหล่านี้ ซึ่งมาตรฐานสำคัญประการหนึ่งที่รัฐนำมาเป็นเครื่องมือเสริมสร้างประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลให้สอดคล้องกับการรับรองสิทธิของบุคคลที่เป็นพยานตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งบัญญัติให้พยานได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ การคุ้มครองบุคคลที่ให้ข้อมูลแก่ทางราชการหรือบุคคลที่เป็นพยานจึงเป็นเป้าหมายสำคัญเพื่อให้การแสวงหาพยานหลักฐานรวมทั้งการพิสูจน์ความคิดเป็นไปได้ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการคุ้มครองบุคคลที่ให้ข้อมูลแก่ทางราชการหรือบุคคลที่เป็นพยานจะส่งผลต่อความสะดวกในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้มากขึ้น โดยภาครัฐต้องมีมาตรการในการส่งเสริมให้มีการแจ้งข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูล ดังนี้

4.4.1 การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายแก่พยานผู้ให้ข้อมูล

นอกจากการให้ความคุ้มครองป้องกันความปลอดภัยแก่พยานแล้ว ในส่วนของการให้สิ่งตอบแทนสำหรับกรณีที่พยานได้ให้ข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการ ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญและสามารถที่จะป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันได้ เพราะเป็นส่วนสนับสนุน ค่าเสียประโยชน์ในการทำงาน ค่าใช้จ่าย ค่าพาหนะ ค่าอาหาร ในการตอบแทนที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดีในการเป็นพยานนั้น จึงสมควรที่จะจัดให้มีค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่พยานผู้ให้ข้อมูล โดยผู้เขียนจะได้วิเคราะห์หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องว่า ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือดังกล่าวไว้อย่างไร

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กำหนดให้พยานและผู้ใกล้ชิดพยานที่ยินยอมให้คุ้มครองที่มาให้ถ้อยคำและเบิกความจริงในการพิจารณาต่อศาล ได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย¹⁶ ส่วนตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย แก่พยาน สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 นั้น พยานจะได้รับค่าตอบแทนเมื่อได้ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความต่อศาลแล้วเท่านั้น จึงจะมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็น ดังนั้น พยานผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการในเบื้องต้นที่ยังไม่ได้ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความต่อศาล จึงอาจไม่ได้รับค่าตอบแทนและสมควรตามอัตราที่กำหนด ดังนี้

ในกรณีที่พยานมีที่พักอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดที่มาให้ข้อเท็จจริงยังที่ทำการพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาล ได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 200 บาท

ในกรณีที่พยานผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่นอกเขตจังหวัดที่เดินทางมาให้ข้อเท็จจริงยังที่ทำการของพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวน พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาล ได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 500 บาท

เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคดี เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุม พนักงานสอบสวน หรือข้าราชการอื่นๆ เมื่อได้เบิกความต่อศาลในฐานะพยาน โจทก์ในคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดินหรือในคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวซึ่งพนักงาน อัยการเป็น โจทก์แล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวย่อมมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรตามที่กฎหมายบัญญัติ

ทั้งนี้ อัตราค่าตอบแทนจำนวน 200 และ 500 บาท ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมดังกล่าว กำหนดจากระยะการเดินทางโดยถือเอาที่อยู่ของพยานเป็นเกณฑ์นั้น มิได้มีเจตนารมณ์ให้จ่ายเป็น

¹⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 17 และมาตรา 18.

ค่าพานะ เพียงแต่อาศัยระยะทางมาเป็นตัวกำหนดค่าใช้จ่ายเท่านั้น ดังนั้น พยานในคดีอาญา ดังต่อไปนี้จึงอยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะมีคำสั่งให้มีการจ่ายค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้

(1) พยานโจทก์ เฉพาะคดีความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์

(2) พยานจำเลย ทั้งในคดีความผิดต่อส่วนตัวและคดีความผิดต่อแผ่นดินไม่ว่าผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์

จากมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยานสามมี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือนุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ได้มีบทบัญญัติกำหนดเกี่ยวกับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน โดยแบ่งเป็น 3 กรณี ดังนี้

1) ค่าตอบแทนกรณีพยานได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจในการฟ้องคดีอาญา หรือเบิกความต่อศาล โดยตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย แก่พยาน สามมี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ของพยานหรือนุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2547 กำหนดให้จ่ายในอัตราดังนี้

(1) พยานผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดที่ได้มาให้ข้อเท็จจริงยังที่ทำการของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 200 บาท

(2) พยานผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่นอกเขตจังหวัดที่เดินทางมาให้ข้อเท็จจริงยังที่ทำการของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 500 บาท

2) หลักเกณฑ์และอัตราค่าตอบแทนกรณีพยาน หรือสามมี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานหรือนุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เพราะมีการกระทำผิดอาญาโดยเจตนา เนื่องจากการที่พยานจะมาหรือได้มาเป็นพยาน

3) ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน สามมี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือนุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามมี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ของพยานหรือนุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ได้กำหนดค่าใช้จ่ายทั้งแก่พยานและเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานในภายหลังจากการจ่ายค่าตอบแทนหรือมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นจากการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษ ถ้าภายหลังปรากฏว่าพยานไม่ยอมมาให้ถ้อยคำหรือไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความ เป็นพยานโดยไม่มีเหตุสมควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งความเท็จ

ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จ หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่บุคคลนั้นเป็นพยาน ให้บุคคลนั้นชดใช้ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายคืนภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่งจากสำนักงานคุ้มครองพยาน

ผู้เขียนเห็นว่า ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 สมควรวางหลักให้นำมาใช้ในการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการได้ด้วย เพราะการที่พยานผู้ให้ข้อมูลได้แจ้งข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลต่อทางราชการทำให้เกิดการตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริต ปกป้องเงินงบประมาณแผ่นดินเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ในกรณีที่พยานผู้ให้ข้อมูลได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด จากการที่ตนแจ้งข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลพยานผู้ให้ข้อมูลก็สมควรที่จะได้ค่าตอบแทน อีกทั้งการแจ้งข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลที่ต้องมีการเดินทางมาจากต่างท้องถิ่น หรือการที่จะต้องเดินทางมาให้ถ้อยคำกับเจ้าหน้าที่ประกอบการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มาจาก การแจ้งข้อมูลควรมีการช่วยเหลือเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ด้วย แม้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 จะมีการกำหนดให้มีการคุ้มครองพยานโดยการให้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย แต่ก็ไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนว่าให้รวมถึงพยานผู้ให้ข้อมูลด้วย

อีกทั้งในการพิจารณาในเรื่องการให้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยานนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรให้ยกเลิกข้อกำหนดให้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในอัตรา ที่พยานผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดที่ได้มาให้ข้อเท็จจริงยังที่ทำการของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 200 บาท และ พยานผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่นอกเขตจังหวัดที่เดินทางมาให้ข้อเท็จจริงยังที่ทำการของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 500 บาท โดยให้มีอัตรการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายใหม่ อยู่ที่ 200-3,000 บาท และให้เป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณาตามความจำเป็นของพยานแต่ละกรณีไป และระยะเวลาที่ให้ความช่วยเหลือนั้น โดยรวมแล้วพยานจะได้รับไม่เกินสองปี

ตลอดจนการให้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่เจ้าหน้าที่ ผู้เขียนเห็นควรปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและทันสมัยเพื่อที่จะได้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ควรปรับปรุงแก้ไขจำนวนค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่ให้แก่พยานให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น เช่น ค่าที่พักอาศัย และค่าดำเนินการของเจ้าหน้าที่วันละ 200 บาท ต่อคนนั้น ควรปรับให้มีหลายระดับ ตามสภาพเศรษฐกิจและค่าครองชีพของแต่ละพื้นที่ในประเทศไทย

4.4.2 การตอบแทนคุณงามความดีของพยานผู้ให้ข้อมูล

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการให้การตอบแทนคุณงามความดีของพยานผู้ให้ข้อมูล โดยการให้เกียรติ ยกย่อง เชิดชู แก่พยานไว้แต่อย่างใด แต่หากพิจารณาตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการตอบแทนผู้ทำคุณงามความดีในการป้องกันหรือปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2543 ได้ให้ความสำคัญในการได้มาซึ่งข้อมูล โดยมีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความช่วยเหลือ หรือสนับสนุนป้องกันหรือปราบปรามการทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จนเกิดผลดีต่องานป้องกันและปราบปรามตามระเบียบฯ ในการที่ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทุจริต ถูกลงโทษทางวินัยหรือทางอาญา หรือทั้งทางวินัยและทางอาญา หรือสามารถบรรเทา ความเสียหายหรือป้องกันผลประโยชน์ของรัฐมิให้สูญหาย โดยที่ผู้ให้ข้อมูลนั้นต้องไม่บกพร่อง ในศีลธรรมอันดีและไม่เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องและไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการกระทำนั้น และยินยอมให้ทางราชการเปิดเผยชื่อ บุคคลดังกล่าวจะได้รับการตอบแทนเชิดชูเกียรติในฐานะที่เป็นผู้ทำคุณงามความดีในการป้องกันหรือปราบปรามการทุจริต จะได้รับโล่หรือรางวัลอื่นเป็นการเชิดชูเกียรติ¹⁷

จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการตอบแทนผู้ทำคุณงามความดีในการป้องกันหรือปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2543 ดังกล่าว เป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้มีผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการมากขึ้น และในการให้ข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลนั้น ก็ย่อมเป็นการให้ข้อมูลที่มีมูลหรือมีพฤติการณ์ในการกระทำความจริง ไม่เป็นการร้องเรียนเพื่อกลั่นแกล้งกัน เพราะการเป็นพยานผู้ให้ข้อมูลโดยการแจ้งข้อมูลหรือให้ถ้อยคำ เอกสารหรือวัตถุที่เป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบและส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน ที่สามารถตรวจสอบและสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและเป็นการป้องปรามไม่ให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่างได้ เพราะในบางกรณีแม้มีการแจ้งข้อมูลแต่เวลาที่จะต้องให้ถ้อยคำสนับสนุนพฤติการณ์ในการกระทำผิด พยานมักจะเกิดความเกรงกลัวเนื่องจากถูกคุกคาม ข่มขู่ ดังนั้น นอกจากการใช้มาตรการให้ความคุ้มครองแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ควรที่จะให้การตอบแทนคุณงามความดี ที่ช่วยให้ทางราชการจนสามารถนำตัวเจ้าหน้าที่หรือผู้กระทำการฉ้อฉลประเทศได้รับโทษ

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการตอบแทนผู้ทำคุณงามความดีในการป้องกันหรือปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2543 สามารถนำมาปรับใช้ในกรณีคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลได้ เพราะเป็นการส่งเสริมให้มีการแจ้งข้อมูล

¹⁷ ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการตอบแทนผู้ทำคุณงามความดีในการป้องกันหรือปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2543. ข้อ 6 และข้อ 7.

หรือเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น โดยกำหนดเงื่อนไขในการที่จะรับการตอบแทนคุณงามความดีไว้ อย่างชัดเจน กล่าวคือ การแจ้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบและส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน ที่สามารถตรวจสอบและสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและเป็นการป้องปรามไม่ให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่างได้ โดยที่พยานผู้ให้ข้อมูลนั้นให้ความยินยอมในการที่จะเปิดเผยตัวและสมควรได้รับการยกย่อง เชิดชู โดยการมอบโล่ รางวัลหรือเกียรติบัตร เพื่อเป็นการตอบแทนคุณความดี ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า พยานผู้ให้ข้อมูลหรือพยานบุคคลมีส่วนสำคัญยิ่งในการพิจารณาคดีอาญา เพราะเป็นผู้ให้ข้อเท็จจริงที่ตนรู้เห็นมา อันจะทำให้ปัญหาต่างๆ ในคดีกระจ่างชัดนำมาสู่การวินิจฉัยที่ถูกต้อง สามารถลงโทษผู้กระทำผิดและปล่อยผู้บริสุทธิ์ให้ได้รับอิสรภาพโดยเร็ว จึงอาจกล่าวได้ว่าพยานผู้ให้ข้อมูลการทุจริตต่อทางราชการเป็นผู้ผดุงความยุติธรรมให้เกิดในสังคม แต่ปัจจุบันพยานผู้ให้ข้อมูลยังไม่ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ทั้งที่รัฐต้องการประโยชน์จากพยานผู้ให้ข้อมูลในการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ เป็นเหตุให้เกิดผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม พยานบุคคลเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่จะเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม แต่พยานบุคคลอาจต้องเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมายในการเข้ามาเป็นพยาน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความปลอดภัยของตนเอง บุคคลในครอบครัวและผู้ใกล้ชิด ตลอดจนปัญหาจากการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมกับผู้เกี่ยวข้อง การได้มาซึ่งพยานบุคคลจึงจะต้องคำนึงถึงความต้องการของพยานและหาทางขจัดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับพยานเสียก่อน เมื่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ หมดไป ผู้เขียนเชื่อว่า จะสร้างเสริมจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันต่อสังคมด้วยการกระทำหน้าที่พลเมืองดีก็จะทำได้โดยง่ายขึ้น เพราะประชาชนจะรู้สึกว่ารัฐและบุคคลอื่นเห็นความสำคัญของพยาน และพยานได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มรูปแบบ